

بررسی تمرکز سرمایه انسانی در توسعه زنجیره عرضه محصولات کشاورزی (مطالعه موردی: زنجیره عرضه خرما در استان بوشهر)

معصومه نوروزی، احمد فتاحی اردکانی، یدالله بستان^۱

fatahi@ardakan.ac.ir

چکیده

استان بوشهر با وجود پتانسیل‌هایی چون مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی، ایستگاه تحقیقاتی میوه‌های گرمسیری (خرما)، عضویت یکی از اعضای هیئت علمی این مرکز در میز خرما کشور و فعالیت یک شرکت دانش بنیان در مرکز استان در زمینه خرما، متأسفانه نتوانسته است رضایت نخلکاران را در راستای جایگاه ارزشی - اقتصادی خرما تامین نماید. با توجه به توافق بیشتر اقتصاددانان در این امر مبنی بر اهمیت منابع انسانی، در روند توسعه اقتصادی - اجتماعی هر کشور و اذعان این موضوع که اهمیت و نقش سرمایه انسانی در فرآیند رشد و توسعه اقتصادی کمتر از سرمایه فیزیکی نیست. هدف از پژوهش حاضر معرفی تمرکز سرمایه انسانی به عنوان یکی از اجزای روند توسعه اقتصادی و سیاسی کشور و رتبه‌بندی عوامل موثر بر سرمایه انسانی، با تاکید بر بهبود زنجیره عرضه خرما در استان بوشهر با استفاده از تکنیک TOPSIS قرار گرفت. در این راستا خبرگان و کارشناسان خرما به رتبه‌بندی گزینه‌های شناسایی پرداختند. از نتایج این پژوهش مشخص گردید که از نگاه خبرگان و کارشناسان خرما توجه صرف به سرمایه انسانی راهکار اصلی توسعه در زنجیره عرضه خرما نیست. بلکه وجود تعاونی‌ها، تشکل‌ها و اصناف قوی در صنعت (به عنوان تلفیقی از سرمایه انسانی و فیزیکی و اجرایی) با میزان اهمیتی برابر با ۰/۸۹۲۴ دارای رتبه اول رتبه‌بندی قرار گرفت. در نتیجه پیشنهاد می‌شود از نیروی انسانی تحصیلکرده در راستای کاربردی نمودن تحصیلات و افزایش بهره‌وری و رشد اقتصادی بیشتر استفاده شود.

طبقه بندی JEL: Q10, E24

کلیدواژه‌گان: خرما، سرمایه انسانی، تشکل و تعاونی‌ها، رتبه بندی، بوشهر

۱- به ترتیب دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران، دانشیار و دانش‌آموخته گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه اردکان